

Eitt ynski fyri 1997

Oddagrein

1996 var í altjóða høpi eyðkent av altjóða samhaldsfesti á summum økjum og altjóða líkasælu á øðrum økjum. Gongdin var sum heild tann sama, sum vit hava upplivað, síðan kalda kríggið endaði: Í staðin fyri eitt kalt kríggj við sterkum spenningum, men tó uttan vápnadar samanbrestir, hava vit fingið ein hóp av regionalum kríggjum. Hesi regionalu kríggj eru alt annað enn »lítil«. Tey hava kostað hundrættúsundtals mannalív.

Kríggið vóru í Asia, Europa, Latínamerika og í Afrika. Av hesum kríggini er bert kríggið í Europa (Bosnia, Tjetjenia) endað, men friðurin stendur á veikum stóði. Tey kríggj, ið leikaðu á í 1996 og sum tykjast fara at halda á í 1997 eru ikki bert eins ræðulig og kríggj altíð eru. Tey tykjast heldur at gerast uppáftur meira ræðulig eitt nú við tað, at ongantið í søgu mannaættarinnar hevur kríggið rakt sivilfólkið so meint sum á okkara døgum. Meginparturin av teimum vápnum, ið verða framleidd í okkara tíð er beinleiðis ætlað sivilfólki. Hetta er ræðuligt og hetta er hugvekjandi. Orsøkin til at kríggj gerst alt meira barbarískt, hóast mannaættin annars tykst ganga fram og gerast meira upplýst, er heilt einfalt tann, at kríggj er góð forrættning hjá vápnadnaðinum. Vápnadnaðurin, serstakliga USA, Bretland, Týskland, Frakland, Rusland og Israel, vinnur ófatilgar upphæddir av at framleiða vápn, ið er ætlað at skaða børn, kvinnur og gomul. Í roynd og veru hevur vápnadnaðurin ongantið havt so góðar dagar sum just í hesum árum. Vápnadnaðurin er politiskt sterkur og hevur nógv stórra ávirkan á uttanríkispolitikk við um heimin enn eitt nú friðarrørsurnar hava. Tá avtalurnar um avmarkingar av atomvápnum komu í gildi, misti vápnadnaðurin millidrupphæddir, men hesi tap hevur idnaðurin vunnið aftur við at leggja seg eftir at framleiða vápn til regionalríggini í Asia, Latínamerika og í Afrika.

Vanlig fólk kring heimin - heimsins friðarelskandi milliárid - standa púra hjálparleys og líta at hesum vitleysa leiki. Vóna at ST skal megna at skapa frið. ST er í dag javnt við USA. Har USA ynskir frið, har verður friður, har USA ikki vil hava frið, har verður ikki friður - ein ruleiki líka ræðuligur sum einfaldur. Henda stóða kemur at standa við, til øll limalond NATO's taka sær um reiggj og halda uppat við at bera seg at sum undirbreyttir vasallar hjá USA. Henda stóða verður ikki broytt fyrr enn limalondini í ST finna saman um at seta henda altjóða høvuðkambin upp á pláss. Friðarpolitikkur ST er í stóran mun vordin til amerikanskan uttanríkispolitikk. Har tað gagnar amerikanskan áhugamálm, verður lagt upp við vápnamegi ella við politiskum vápnum. Har tað ikki gagnar USA at seta friðarvarðveitandi tiltøk í verk, valdar atgerðarloysi, og heilar tjóðir sleppa at blóða burtur uttan at heimurin lyftir hond frá síðu. Ja, ein heilsur heimspartur, Afrika, er um at fara í upploysing, tí tað hóvar ikki USA, at ST leggur upp. Í latínamerika syndrast upprunafólkin, tí tað gagnar amerikanskum vinnulívi og á Eysturtimor verður ein heil tjóð týnd fyri eygunum á øllum heiminum, uttan at nakað land mukkar. Hví? Jú, tí tynarin er sameindi USA, Indonesia, við heimsins mest blóðdálkaða einaræðisharra, Suharto, á odda. Men hann er vinmaður Clintons eins og hann var vinmaður Nixons, tí sleppur hann at hóríggja sær sum honum lystir, ja, ennátta at týna eina heila tjóð - og hann er góður fyr vinnulívið í USA.

Sum altjóða stóðan er, eru tað milliárid, ið droyma um broytingar í tí stóðu, sum omanfyri er avmyndað. Vit taka undir við hesum milliáridum, o g tað skal verða vón og ynski okkara, at heimsins demokratiskur tjóðir taka sær um reiggj og seta USA upp á pláss, so ST kann gerast tað, ið ST var ætlað at verða, nvnliga eitt amboð í friðarins sök, ein humaniterur felagsskapur og ikki eitt amboð í uttanríkispolitikinum hjá ávisum stórveldi.

Sosialurin

Jólabræv 1996 Føroyingar, vaknið!

Sjónarmið

Hans J. Hermansen
skrivar

Eitt, ið tyngir okkara figgjarlóg, eru tað báðar milliáridnar frá sonevndu »bankabjargingini«. Við verandi rentufóti, 7%, um eg taki ikki feil, kostar tað okkum 140 mill. um árið, sum vit gjalda, meðan kanningin fer fram. Og longu nú verður spurnartekin sett við, um nakar dugur er í henni.

Tá ið landsstýrið seinast gjørdi avtalu við danir um bankabjargingina, vísu danir aftur, at teir høvdu á-

byrgdina av hesum báðum milliáridunum. Utan frágreiðing og uttan mótmæli varð hetta lagt oman á ta skuld, sum var okkara frammanundan. Undir vanligum umstøðum var hetta fryst niður, til vit vísu, hvør veruliga skal ábyrgdast fyri hesar báðar milliáridnar. Rentan skal sjálvandi eisini frystast niður. Varð tað gjørt, høvdu vit havt 140 mill. meiri á figgjarlógini - við afturvirkandi kraft.

Tá ið aðrir danskir bankar eru farnir av knóranum, hevur danski staturin uttan at blunka við tíkið við ábyrgdina av tí. Fleiri dømi eru um tað.

Í fjölmiðlunum er nógv áhugavert komið fram. Eina ferð varð sagt, at ein uppgevan við sterke lútinum var, at føroyingar skuldu setast upp á pláss peningamálm viðvíkjandi. Annað áhugavert er eisini komið fram, og nógv bendir á, at alt er ikki farið rætt fram viðvíkjandi bankabjargingini. Vit finga ikki ta kann-

ing, sum vit ynskta, og sum var neyðug, um hetta málið skuldi lýst út í æsir.

Einki er at ivast í, at politikkararnir hava høvuðsábyrgdina av at stóðan er, sum hon er. Bæði okkara egnu og teir dansku. Men teir skáka sær undan. Statsmálaráðið hevur svikið, Løgsmálaráðið hevur svikið, Vinnumálaráðið hevur svikið, og Bankaefirlitið hevur svikið. Eftir sita føroyingar bakbundnir av skuld, sum øll hava varhugað av, er lumpað og líkað oman yvir okkum.

Men fyrr hevur verið nevnt, at hetta er ein rættarspurningur. Rætturin er einasta staðið, ið kann avgera, hvar hesar báðar milliáridnar hoyra heima. Tá ið danir vilja ikki jatta okkara lótingi/landsstýri eina tílíka víðgerð, má Føroya fólk sjálvt gera eitt hvørt. Og eitt hvørt kann gerast.

Í lótni verður arbeitt við at reisa ákæru móti danska statinum og bankaefirlitinum fyri á óreiðiligan hátt

at hava smoykt 2 milliárid oman yvir føroyingar. Kannað verður eisini, um ákæra skal reisast móti øðrum. Harumframt verður arbeitt við at kærta Danmørk inn fyri mannaættindadómstólin í Haag fyri at hava sýtt okkum okkara sjálvsagda rætt at fáa eina dómárákanning (kommissi- onundersøgelse) í málinum.

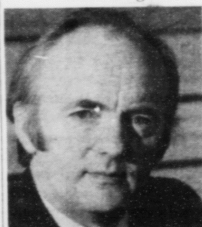
At enda er spurningurin: Eru vit trælir og lata okkum alt lynda? Ella er eitt vet av sjálvsvíðing eftir? Tað fer tíðin at vísa. Men eitt, ið er at gera, um vit vilja hava ein reiðiligan enda á bankabjargingini, er at stevna omanfyri nevndu portum. Tær fyrireikingarnar eru farnar í gongd. Livst so spyrst.

Við ynskinum um eini gleðilig jól og eitt gott nýggjár.

Hans J. Hermansen

Hvat er eitt gott komandi ár?

Viðmerking

Johs. M. Olsen
skrivar

Óteljandi nýttársynskir verða borðin hvørjum øðrum í talu og skrift við ársins enda, í hvørjum einstøkum føri leggja ymiskir tankar altanfyrir, men teir eru av góðum grundum ikki teir somu í øllum førum, tí ójavnir er, hvussu fólk hava tað, nógur líða neyð onnur líva í yvirfólð.

Stutt sagt, er tann stóðugt vaksandi mannaættin hött frá nærum øllum móguleikarum í tí stóðu, sum omanfyri er avmyndað. Sagt verður frá, at sóguleiki er fyri, um so var, at útrúða hana í stundini. Í 1994 vóru tríati vápnaði stríð runt um í heiminum,

tey allar flestu í menningarlondum. Vápnastrið kemur mangan av fátækradømi, maktirind, tørvandi mannaættindum, höttan av miklari krígsúterð og tørvandi tolerancia o.s.fv.

Upplýst verður, at menningarlond í 1995 nýttu 200 mia. dollarar í alt til hernaðarmál, tað er 4 ferðir meira enn tey finga í menningarhjálpi. Forholdið er, at 12% av árligu hernaðardubbingini í menningarlondunum var nokk til at góldið samlaðu heilsurøkuna í øllum heiminum við.

Fólkavøksturin og berioakan

Teir við vitan vísa á, at í Miðeystri økst fólkatalið skjótari enn í Kina, Indien og Suduramerika. Fólkatali í Miðeystri er í dag 126 mio. íbúgvavar og verður mett til 355 mio. um 25 ár. T.d. skal Egyptaland, bert fyri at halda núverandi standard, byggja ein skúla og eitt sjúkrahús um vikuna.

Hermálsliga strategiska ætlanin hjá prestastýrinum í Iran er ein fólkavøkstur uppá 3% um árið, fólkatali nú er 65 mio. og ætlat at

vera 158 mio. ár 2025. Hesin fólkavøkstur krevur samstíðis ein figgjarvøkstur uppá 250%, men ført verður fram, at tilfík figgjarlig øking er óhugsandi og tí er vandi fyri, at væntandi fólkavøksturin vil føra til ein ennú stórra ótryggleika og fátækradømi.

Í Norðurafrika verður rokna við, at fólkatali sum heild fer frá 250 mio. upp í 570 mio. tey næstu 25-30 árin.

Tann sosiala skipanin

Tann stóri spurningurin í okkara heimsparti Europa og nógv umrøddi í t.d. Danmark og EU er, um tann sosiala skipanin í omanfyri umrøddu londum kann bera ein slíkan fólkavøkstur. Öttin fyri einum flóttafólkastryymi, uppá fleiri tiggju tals milliónir, inn yvir Europa verður alt oftari havdur á máli.

Vónloysi og ráðloysi, hava trúliga fylgt mannalivinum íggjøgnum tíðirnar, hesir óynsku tyglisveinar eru mangan tørförir at koma av við hjá teimum flestu, ikki minst hjá teimum ið skipa skulu fyri.

Humoristurin Storm P. skal hava sagt, at ein fólk er góður, er tað teirra egnu skul - tí tað er nokk at vera keddur yvir.

Men í hesum døgum, eins og í undanfarnum tíðum, leggja gleðið í lúftini, tey hava m.a. sín uppruna í eini fundarfrásøgn hjá einum jødiskum ráðharra, sum á náttartíð, uttanfyri vanliga arbeiðs- og kontortíð, hevði eina samrøðu við son Guðs, sum undir samrøðun lat ráðharran vita: »at so høgt elskaði Guð heimtan, at hann gav son sín...« (Jóhs., 3.16)

Rúmdarmaðurin James Erwin ið var við Apollo 15 í juliánað 1971 segði aftaná væleydnaðu ferðina á mánanum, har teir m.a. royndarkoyrdu sokallada manábilan, at »Tað hevði stórru týðning, at Jesus Kristus hevði sett sínar fótur á jørðina, enn at menniskjan hevði sett sín fót á mánan«.

Eingin orsök er til at halda annað, enn at J. Erwin vísir hvat hann segði, tá talan er um at siggja lívið og tingini í tí stóra samanhangi.

Jóhs. M. Olsen